

DIE WARE REDE AGTER NIELS BUKH SE BESOEK AAN SUID-AFRIKA IN 1939

Floris J.G. VAN DER MERWE

Departement Sportwetenskap, Universiteit Stellenbosch, Stellenbosch,
Republiek van Suid-Afrika

ABSTRACT

“Gymnastics and politics: Niels Bukh and male aesthetics” is an excellent work by Hans Bonde (2006) and depicts the full and interesting life of Niels Bukh, creator of the Danish Primary Gymnastics. On reading this fascinating book it becomes easy to connect Bukh with Afrikaner nationalism, since the time period corresponds and Bukh’s goal was the creation of a “perfect body” and a “perfect human race” (p.83). He was also highly active in right-wing Danish politics and was a Nazi supporter. As the Afrikaners were anti-British and therefore pro-German, it was easy for Bonde to create the impression that right-wing radicals in South African education circles were behind the invitation to Bukh to visit the country with his team of gymnasts in 1939: “... providing the European population with a symbol of a pure white strong physique” and “needed not to generate and lose its physical power in relation to the ‘inferior’ races” (p.226). However, in-depth research reveals a somewhat different picture. Although physical education was made compulsory in South African schools in 1934, the period 1936-1939 was of great importance in the developmental history of the subject. The poor white problem and the urbanisation after the First World War left a large component of the European minority in a poor state of health. Apart from this there was the poor performance record at the 1936 Olympic Games in Berlin. In order to resolve this problem the government founded the National Advisory Council for Physical Education in April 1938. One of its primary tasks was to make propaganda for physical education in South Africa. As a result of this Bukh and his team were invited to present his form of gymnastics across the entire country and not only in the “regions dominated” by the Afrikaners (p.227).

Key words: Niels Bukh; Danish gymnastics; Primary gymnastics; South African physical education history.

INLEIDING

Niels Bukh het van jongs af die Sweedse Gimnastiek van Per Henrik Ling beoefen. Sy vader was ’n onderwyser aan ’n Volkshoërskool waar hulle, soos al die skole in Denemarke, besiel was met die idealistiese drang om die Dene, veral die boerebevolking, op te hef uit die vervalde toestand waarin hulle verkeer het sedert die swaar nederlaag wat hulle in 1864 teen die Duitsers gelei het (Knudsen, 1939: 25). Dit was hierdie agtergrond wat hom later in sy lewe simpatiek met Afrikanernasionalisme sou laat.

As boer in Denemarke het hy ook onderrig aan boerseuns in gimnastiek gegee, voordat hy later sy plaas verkoop en hom as gimnastiekinstrukteur bekwaam het. Hy het in 1920 sy eie

skool in Ollerup gestig en ook leerlinge van buite Denemarke onderrig – selfs Suid-Afrikaners (Van der Merwe, 1999: 282-283; Bonde, 2006).

Bewegingsopvoeders is goed bekend met Niels Bukh en sy Primêre Gimnastiek wat ten doel gehad het om foute in die liggaamsbou reg te stel en soepelheid te bevorder. Hierdie stelsel het hy deur middel van toere in Europa en elders in die wêreld, onder andere Noord- en Suid-Amerika, die Ooste en Suid-Afrika, bekendgestel (Postma, 1977: 21-23; Bonde, 2006).

BUKH EN AFRIKANERNASIONALISME

Wat egter tot onlangs nie so bekend was nie, was Niels Bukh se private lewe wat uitstekend deur Hans Bonde in *Gymnastics and politics: Niels Bukh and male aesthetics* (2006) beskryf word. In hierdie biografie leer ons Bukh ook ken as 'n regsesinde radikaal en 'n Nazi-ondersteuner. Sedert Hitler se magsoorname in 1933 was Bukh gefassineer deur die Nazi-dogma en was hy vanaf 1933 tot 1943 met alle erns by Deense politiek betrokke (Bonde, 2006:11). Ten tyde van sy wêreldtoere het hy die meeste ondersteuning (waardering/erkenning) ontvang in lande wat onder diktatorskap gebuk gegaan het. Dit het Bonde genoop om die gevolgtrekking te maak dat "...the gymnasts through their synchronised movements almost fused together into one organism [which] could be used by the various regimes as a symbol of order, discipline and popular unity, for the youth of countries such as Japan, Germany and South Africa" (Bonde, 2006: 326-327).

Volgens Bonde (2001: 150-151; 2006: 226-227) het die inisiatief om Bukh na Suid-Afrika te nooi van die Afrikanerleiers ("Afrikaner authorities") gekom en het dit moontlik regse politieke bybedoelings gehad. Hierdie indruk word gewek deur Bonde se verwysing na dr. S.H. Pellissier (Vrystaatse Direkteur van Onderwys) wat as "lid van die Broederbond" die Nasionale Adviserende Raad vir Liggaamlike Opvoeding (NARLO) oorreed het om die Deense span oor te nooi. Pellissier het Niels Bukh se skool in 1934 besoek en het hulle in 1939 vir 'n groot gedeelte van die toer deur Suid-Afrika vergesel.

Bonde voer aan dat Niels Bukh met sy toer deur Suid-Afrika in 1939 juis getoon het hoe dissipline en liggaamskultuur kon bydra dat die wit ras nie agteruitgaan en sy fisieke dominansie oor die ondergeskikte rasse verloor nie. "The position of power occupied by the white ruling population was to be justified not only by its 'spiritual superiority' but also by exhibiting its youth possessed with the physical and psychological signs of progress, strength and fearlessness" (Bonde, 2006: 226). Sy gimnastiek het die indruk gewek dat hy die perfekte liggaam vir die perfekte ras wou skep (Bonde, 2006: 83). Dit is te verstane as in ag geneem word dat die Dene dieselfde agtergrond as die Afrikaners gehad het. Beide het 'n landelike afkoms en is gedissiplineerde en godsdienstige mense. Die Deense media het die indruk gewek dat Bukh en sy vertoonspan 'n positiewe bydrae gelewer het tot die regverdiging van "apartheid" in Suid-Afrika, alhoewel die woord toe nog nie bestaan het nie. Bukh het selfs ná die Tweede Wêreldoorlog nog steeds na die Afrikaners as sy "bosom companions" verwys (Bonde, 2006: 227).

Bukh se besoek aan Suid-Afrika het weliswaar saamgeval met die hoogtepunt in Afrikanernasionalisme. Laasgenoemde kan teruggevoer word tot die Anglo-Boereoorlog wat in 1902 ten einde geloop het. Daarmee is 'n einde gemaak aan die Afrikaners se droom van politieke onafhanklikheid (Archer & Bouillon: 1982: 25), maar die stryd het voortgeduur. In

1914 is die Afrikaner Nasionale Party gestig en in 1918 die Broederbond, 'n geheime organisasie wat hom vir die bevordering van Afrikanerbelange beywer het. Dit was eers in die 1930's dat Afrikanernasionalisme momentum verkry het (Archer & Bouillon: 1982: 30; Nauright, 1997: 88). In 1938 is 'n landwye eeufeesviering van die Groot Trek gehou en die seremonie in Pretoria alleen is deur 100 000 Afrikaners bygewoon. Uit hierdie euforie is 'n massa-organisasie, genaamd die Ossewa-Brandwag, gebore. Hierdie organisasie het die Afrikanerdom aan politieke nasionalisme gekoppel (Patterson, 1957: 38-39).

Die Broederbond het goed gebruik gemaak van hierdie eeufeesvierings om Afrikanernasionalisme te bevorder (Archer & Bouillon: 1982: 30). Die Federasie van Afrikaanse Kultuurverenigings is gestig waarby amper 300 kultuurliggame teen 1937 geaffilieer was. Dit het onder andere kerkrade, jeug- en studenteverenigings en opvoedkundige groepe ingesluit. Die Federasie het sy bes gedoen om die Afrikanerjeug van die Engelssprekendes weg te hou (Harrison, 1981: 96), iets waarin hulle uitstekend geslaag het. Dit was veral merkbaar voor en tydens die Tweede Wêreldoorlog toe 'n groot aantal Afrikaners nie die oorlogspoging wou ondersteun nie. Hul nasionalisme het gegrens aan anti-Brits-wees (D'Oliveira, 1978: 45, 48). Die skerp en bitter twis in Suid-Afrikaanse politiek wat gevolg het op die Smutsregering se besluit om op 4 September 1939 oorlog teen Nazi-Duitsland te verklaar, het ook die wêreld van onderwys en sport binnegedring (Van der Merwe, 2002: 385-389).

Dit is dus baie maklik en amper logies vir Bonde om die afleiding te wil maak dat die Deense toer regse sentiment, oftewel Afrikanernasionalisme, ondersteun het. Agnar Sôgaard Jôrgensen, wat die toer as mediakorrespondent meegemaak het, het later in sy boek *Through South Africa with Niels Bukh* (in Deens) geskryf dat "There appears to be no other people in the world who resemble the Danes more than the Dutch" (bedoelende die Afrikaners) (Bonde, 2001: 151, 153).

WARE REDE VIR UITNODIGING

'n Nuwe ondersoek na die ware rede agter Bukh se uitnodiging het egter 'n heel onskuldige motief aan die lig gebring.

Dit was in die dertigerjare dat liggaamlike opvoeding as skoolvak sy beslag in Suid-Afrika gekry het. Die jare 1936-1939 was van die uiterste belang in die ontwikkeling van die vak in Suid-Afrika (Anon., 1948: 6). Talle buitelandse vakkundiges is uit 'n verskeidenheid lande in Europa ingevoer. Een van hulle was dr. Anton Obholzer van Oostenryk. Hy het dr. Ernst Jokl (van Duitsland) in Augustus 1937 op Stellenbosch as die hoof van die oudste departement van liggaamlike opvoeding aan 'n universiteit in Suid-Afrika opgevolg (vir meer inligting oor hulle sien Boshoff, 1981). Beide was medici en Obholzer het na sy aankoms in Suid-Afrika gevind dat die gesondheidstoestand van die volk kommerwekkend was. Een van die hoofredes hiervoor was dat liggaamlike opvoeding so verwaarloos was (*Burger*, 1937b: 10; Obholzer, 1939: 9).

Alhoewel liggaamlike opvoeding sedert 1934 'n verpligte skoolvak was (Van der Merwe, 1999: 289), was daar steeds nie 'n eenvormige stelsel in die land nie (KAB, 1939: 30). Die regering het in die laat dertigerjare daadwerklik gepoog om liggaamlike opvoeding in die land te vestig en te bevorder (Jokl, 1940: 4). Die primêre doel hiermee was om die gesondheidsstandaard van die nasie te verhoog (*Burger*, 1937a: 1). Dié swak toestand kan

toegeskryf word aan die toenemende verstedeliking as gevolg van die armblankevraagstuk asook die feit dat die swartmense die meeste handarbeid verrig het (Boshoff, 1981: 113; NARLO, 1940: 6). Na 'n groot oorlog, soos die Eerste Wêreldoorlog in hierdie geval, volg daar gewoonlik 'n tydperk van hongersnood en ekonomiese depressie. Die volkstelling van 1921 het steeds toenemende verstedeliking aan die lig gebring. Dit het nie net die armer en ongeskoolde plattelandse blankes behels nie, maar ook die swartes wat nie meer 'n bestaan op die platteland kon maak nie. Die wêreldwye depressie van 1930 het in Suid-Afrika ook met die grootste droogte in die geskiedenis gepaardgegaan, sodat groot plattelandse gebiede teen 1932 in armoede verkeer en baie boere armblikes geword het. 'n Kwart van die blanke bevolking is as armblikes beskou. Die ekonomie het eers weer in 1934 'n opswaai getoon en die vernuwing in die onderwys het deel daarvan uitgemaak. Daar was ook 'n herlewing in kulturele aktiwiteite en meer jong Afrikaners het die onderwys as beroep gekies (Van der Walt *et al.*, [1965]: 506, 523, 529, 540).

Dr. Ernst Jokl en dr. E.H. Cluver het sedert 1937 'n omvattende nasionale opname oor liggaamlike geskiktheid in Suid-Afrika geloods. Een van hul belangrikste bevindinge was dat die arbeidsvermoë van 'n "enorme aantal blanke en nie-blanke Suid-Afrikaners só laag was dat hulle nie tot ongeskoolde arbeid in staat is nie" en dat "hierdie mans en vrouens werk óf met aansienlike verlaagde geskiktheid óf hulle kan geen werk gegee word nie". Jokl (1941: 8) skryf dat dit die hoofsaak van liggaamlike opvoeding was om hierdie toedrag van sake reg te stel.

In 'n ander studie het Jokl (1942: 9) genoem dat die agteruitgang van die bevolking ("population erosion") Suid-Afrika se grootste nasionale probleem was:

Ons kom vandag teenoor 'n toestand te staan waarin die afstammeling van 'n groot verskeidenheid van rasse- en sosiale groepe, wat voorheen op 'n betreklike hoë liggaamlike en ekonomiese peil gelewe het, binne 'n aansienlike kort tydjie agteruitgegaan het. Baie lede van vroeëre Europese setlaar-families in Suid-Afrika het armblikes geword; byna een-vyfde van die teenswoordige blanke bevolking word in hierdie kategorie ingesluit. Die nakomeling van baie geharde Bantoe-gemeenskappe van krygsmanne en landbou-arbeiders is vandag te swak om in die goudmyne van die Witwatersrand te werk.

Hierdie toestand is ook deur Suid-Afrika se prestasies by die 1936 Olimpiese Spele in Berlyn blootgelê. Uiterste teleurstelling is deur die publiek, sportliggame en die regering uitgespreek toe Suid-Afrika niks beter as net een silwermedalje kon presteer nie (South African Olympic and British Empire Games Association, 1936: 3). Dit was duidelik dat ons sportlui baie onfiks was (South African Olympic and British Empire Games Association, 1937b: 4) en dit het as 'n wekroep gedien (South African Olympic and British Empire Games Association, 1937a: 2). Iets moes gedoen word om "die algemene standaard van die fisiek van die volk te verhoog en om onderrig te gee in die reëls van gesondheid en voeding" (NARLO, 1939a: 16).

Tydens die Olimpiese Spele het 'n kongres oor liggaamlike opvoeding in Berlyn plaasgevind. Dr. O.L. Shearer van Suid-Afrika het dit bygewoon en daarna 'n memorandum getiteld "Modern civilization and leisure" aan die Suid-Afrikaanse Olimpiese Spele-vereniging voorgelê. Die voorsitter, A.V. Lindbergh, het dit as 'n basis beskou vir 'n groot nasionale beweging om liggaamlike opvoeding in Suid-Afrika uit te bou. Hy het dit kort daarna met 'n

kabinetsminister [waarskynlik Jan Hofmyer] in Kaapstad bespreek en goeie terugvoering ontvang. Die minister het hom daarna versoek om 'n skema aan die kabinet voor te lê waarin liggaamlike opvoeding op nasionale vlak vanaf laerskool- tot en met universiteitsvlak aandag sou geniet. Die idee is intussen hartlik deur die kabinet ontvang, sodat die Olimpiese-vereniging onmiddellik 'n subkomitee aangewys het om só 'n skema uit te werk (South African Olympic and British Empire Games Association, 1937a: 1-8).

Hierdie subkomitee (oftewel kommissie) is deur Hofmyer as Minister van Onderwys na Brittanje gestuur om die stand van hul liggaamlike opvoeding te ondersoek. Dit het gelei tot die *Report of the South African Olympic and British Empire Games Association on Physical & Health Education in the Union of South Africa* (Augustus 1937). Hierdie verslag is deur Ira Emery (sekretaris van die Olimpiese-vereniging) en dr. Ernst Jokl (onafhanklike adviseur vir die Olimpiese-vereniging) opgestel. Een van die voorstelle was dat 'n nasionale adviserende raad vir liggaamlike opvoeding in die lewe geroep moes word. Dit moes op die "Supreme Supervising Body for Physical and Health Education" van Groot-Brittanje geskoei wees. Dit moes 'n omvattende skema verskaf waarmee die Suid-Afrikaanse regering 'n doelgerigte en stelselmatige poging kon aanwend om deur fisieke opleiding ("physical training") die standaard van gesondheid en fisieke fiksheid in die land te verhoog (South African Olympic and British Empire Games Association, 1937c: 2-7). So het die Nasionale Adviserende Raad vir Liggaamlike Opvoeding (NARLO) in April 1938 tot stand gekom (KAB, 1937: 47; 1939: 31). Een van hul primêre take was om 'n eenvormige leerplan en stelsel vir liggaamlike opvoeding in Suid-Afrika saam te stel (Anon., 1948: 6).

Die regering het jaarliks £50 000 bewillig vir die bevordering van liggaamlike opvoeding en die Raad was oortuig dat goeie propaganda nodig was om die Suid-Afrikaanse publiek te oortuig van die waarde van só 'n stelsel (*Burger*, 1939b: 5). Die motivering vir dié propaganda was soos volg:

Dit moet onthou word dat liggaamsopvoeding en die noodsaaklikheid daarvan, by die oorgrote meerderheid van ons volk 'n nuwigheid is wat nie ten volle besef word nie, en teneinde te verseker dat gebruik gemaak sal word van beskikbare en addisionele fasiliteite en dat uit eie beweging 'n aanvang gemaak sal word, is dit nodig dat stelselmatig propaganda gemaak sal word om die nodige geesdrif op te wek. Hier moet nie uit die oog verloor word dat daar aan deelname aan so 'n beweging weinig eer en geen verdienste verbonde is nie. Wanneer die skema 'n geruime tyd in swang is en op doeltreffende wyse in die skole, universiteite, ens., toegepas is, sal die nuwe geslag wat ons sal opvolg, besiel wees met die regte opvatting en dus outomaties deelneem aan liggaamskultuur. Voordat hierdie stadium bereik is, sal dit egter noodsaaklik wees om propaganda te maak met 'n werk [sic] en dit sodanig te ontwikkel dat dit 'n erfstuk vir ons nageslag word wat sonder meer aanvaar sal word. Middels wat aangewend kan word om propaganda te maak, lê voor die hand, en sluit o.a. in: nuusblaaië, radio, pamflette, ens., ens. Die Nasionale Adviserende Raad het egter by sy eerste vergadering in Mei 1938 reeds gevoel dat die doeltreffendste wyse om sy doel te bereik, sou wees om die heer Niels Bukh van Denemarke uit te nooi om met twee spanne van sy studente na Suid-Afrika te kom en vertonings in die groter sentra te gee (NARLO, 1939b: 8).

Dit was een van die nuwe raadslede, dr. S.H. Pellissier (Direkteur van Onderwys in die Vrystaat), wat voorgestel het dat Bukh en sy gimnaste na Suid-Afrika genooi moes word (Anon., 1939b: 40). Bukh se besoek moes derhalwe die nodige aansporing (alias propaganda) verskaf wat die Raad se werk op nasionale vlak 'n sukses kon maak (*Burger*, 1939b: 5).

Bukh en sy span gimnaste, bestaande uit 16 mans en 15 dames, het op 24 Augustus 1939 met die Windsor Castle in Kaapstad aangekom (*Burger*, 1939a: 5). Dr. Obholzer was 'n oudstudent van Niels Bukh en op sy uitnodiging het die toer Vrydag, 25 Augustus in Stellenbosch afgeskop. Getrou aan Bukh se leerstellinge het Obholzer, wat die eerste tydskrif vir liggaamlike opvoeding (getiteld *Liggaamsopvoeding/Physical Education*) in April 1939 geloods het, hom ook beywer om vaderlandsliefde by sy studente in te skerp (Boshoff, 1981: 111-113).

SAMEVATTING

Voor die Tweede Wêreldoorlog het baie Suid-Afrikaanse studente onderrig in die buiteland ontvang. Veral Engeland, Skotland, Duitsland en Denemarke was gewilde bestemmings. Dit en die immigrasie van leerkragte het meegebring dat die Suid-Afrikaanse sisteem deurweek was met invloede uit die Sweeds/Deense vormende gimnastiek, Duitse *turnen* (kompetisie-gimnastiek), Britse sport en spele, Oostenrykse natuurlike liggaamlike opvoeding en Amerikaanse funksionele en rekreasie liggaamlike opvoeding (Thomson, 1949: 7). Daar is egter steeds gesoek na 'n eg Suid-Afrikaanse model.

Daarom was die onmiddellike doelstellings van die pasgestigte NARLO drieledig, naamlik die opvoeding van die algemene publiek; die daarstelling van 'n eenvormige stelsel en leerplan vir die hele land; en die oplossing van onmiddellike organisatoriese en tegniese probleme. Met betrekking tot die eerste punt het die raad besef dat 'n "aanwakkering" in die algemene belangstelling in liggaamlike opvoeding dringend nodig was en dit was as gevolg van hierdie behoefte dat besluit is om die Deense span te nooi. Dit is duidelik gestel dat die raad nie hiermee bedoel het om die Deense stelsel in te voer nie, maar bloot dat die Dene propaganda vir liggaamlike opvoeding in Suid-Afrika moes maak. Daar was nietemin nuttige elemente in die Deense stelsel wat met groot voordeel toegepas sou kon word (Anon., 1941: 6-9, 34; KAB, 1939: 32).

Bukh se besoek was uiters geslaagd en het as 'n groot stimulus vir die vak, liggaamlike opvoeding, in Suid-Afrika gedien. Die aanskoulike vertonings het die vaktense sowel as die breë publiek se belangstelling geprikkel (Nel, 1939: 33). In sy jaarverslag het die Minister van Onderwys geskryf "for the first time educational gymnastics, as contrasted with competitive athletics and sports, made a popular appeal to the people of South Africa" (KAB, 1938: 48). Drie lede van die toer het ook in Suid-Afrika agtergebly om onderrig in liggaamlike opvoeding te gee (Thomson, 1949: 7).

Ernst Jokl, wat in 1940 as hoof van die Departement Liggaamsoefeninge aan die Witwatersrandse Tegniese Kollege die eerste leerplan vir Suid-Afrikaanse skole opgestel het, het onder andere die volgende oor Bukh se besoek geskryf:

Daar kom vir Suid-Afrikaanse onderwysers geen beter prikkel as mnr. Bukh se besoek gewees het nie. Deur die oorkoms van die Deense span te reël, het NARLO die saak 'n

groot diens bewys. Suid-Afrikaanse ‘deskundiges’ in Liggaamlike Opvoeding sal heelparty van hulle opvattinge in herooring moet neem. Party van hulle sal besef dat Liggaamsopvoeding ’n lewende iets is, ’n dinamiese onderwerp wat gevoel sowel as verstaan moet word, ’n onderdeel van onderwys wat nie uit boeke, roosters en artikels in tydskrifte geleer kan word nie; dat dit ’n onafhanklike oordeel vereis, ’n deeglike kennis van die mens se gees en die laaste, maar nie die minste nie, ’n konstruktiewe waardering van die noodsaaklikste sosiale aspekte van opvoeding: ’n ware menslike belangstelling in sowel as ’n deeglike kennis van die liggaamlike, emosionele en sosiologiese behoeftes van die jeugdige persoonlikheid, maar ook van die samelewing wat eindelik van die wyse waarop ons die individu opvoed, afhang (Jokl, 1940: 229, 231).

’n Verdere bewys van hul gewildheid, was die feit dat die toer verleng is. Nadat hulle aanvanklik op 13 Oktober sou vertrek het (Anon., 1939a: 56; NARLO, 1939b: 13), was dit die nuwe liberale regering van Jan Smuts wat hulle by monde van Jan Hofmeyr (Minister van Onderwys en Finansies) versoek het om die toer te verleng (Bonde, 2006: 227). Hulle het Suid-Afrika dus eers op 2 November verlaat (Anon., 1939b: 40). Waar die indruk geskep is dat die Dene oorspronklik deur die regse konserwatiewe Afrikaners genooi is, was dit nou die liberale Britsgesinde regering wat hulle versoek het om langer te bly. Terloops, Hofmeyr was ook die Minister van Onderwys in die Hertzog-regering. Sy dienstermyne het van Maart 1933 tot September 1938 (toe hy bedank het) en weer van September 1939 tot Mei 1948 geloop (In memoriam, 1948: 5; Krüger, 1972: 318; Furlong, 1991: 84).

Omdat die meeste Afrikaners anti-Britsgesind was – en daarom pro-Duits (maar nie noodwendig pro-Nazi nie) – was dit maklik vir Bonde om die indruk te kry dat regse radikale in Suid-Afrikaanse onderwyskringe agter die uitnodiging aan Niels Bukh gesit het. Bonde se stelling dat “The initiative for Bukh’s tour had come from the Afrikaners” spruit uit Pellissier se voorstel. Volgens Bonde (2001: 150) was hy “undoubtedly a member of the *Broederbond*”, alhoewel hy geen bewys daarvoor kon voorlê nie.

In Ernst Jokl se *South African reminiscences* (1988: 19) beweer hy “A few months prior to World War II, I suggested to Minister Hofmeyr that he invite a team of European gymnasts to visit South Africa. The choice fell upon the school of the Danish educator Niels Bukh”. Dit mag selfs wees dat Pellissier se keuse van Bukh op grond van Jokl se voorstel gedoen is.

In die eerste artikel van die nuwe tydskrif *Liggaamsopvoeding/Physical Education* (wat in April 1939 verskyn het), het die Sekretaris van Verdediging, A.H. Broeksma, dit beklemtoon dat die skepping van NARLO niks met militarisme te doen gehad het nie, maar dat die enigste doel die opheffing en normale ontwikkeling van die Suid-Afrikaanse seuns was, met ander woorde nasiebou (Broeksma, 1939: 5). Bonde (2006: 227) sê verder dat die toergroep net in die gebiede opgetree het waar die Afrikaners dominant was. Dit is egter nie waar nie. Die span het ook in Port Elizabeth, Grahamstad, Oos-Londen, Cookhouse, Durban, Pietermaritzburg en Ladysmith opgetree – almal sterk Britsgeoriënteerde plekke. Enige verskuilde Nazi-agendas kon nie opgespoor word nie.

Die politiek-geïnspireerde beeld wat Bonde aan die verwickelinge gee, is nie vergesog nie en kan heel moontlik ’n element van waarheid bevat, maar na aanleiding van die nuwe feite wil

dit tog voorkom asof daar 'n meer onskuldige rede agter die uitnodiging aan die Deense gimnaste was.

SUMMARY

THE TRUE REASON BEHIND NIELS BUKH'S VISIT TO SOUTH AFRICA IN 1939

Gymnastics and politics: Niels Bukh and male aesthetics is an excellent work by Hans Bonde (2006) and depicts the full and interesting life of Niels Bukh, creator of the Danish Primary Gymnastics. On reading this fascinating book it becomes easy to connect Bukh with Afrikaner nationalism, since the time period corresponds and Bukh's goal was the creation of a "perfect body" and a "perfect human race" (Bonde, 2006: 83). He was also highly active in right-wing Danish politics and a Nazi supporter. As the Afrikaners were anti-British and therefore pro-German, it was easy for Bonde to create the impression that right-wing radicals in South African education circles were behind the invitation to Bukh to visit the country with his team of gymnasts in 1939: "... providing the European population with a symbol of a pure white strong physique" and "needed not to generate and lose its physical power in relation to the 'inferior' races" (Bonde, 2006: 226).

However, in-depth research reveals a somewhat guileless motive. Although physical education was made compulsory in South African schools in 1934, the period 1936-1939 was of great importance in the developmental history of the subject. The primary objective was to improve the physical condition of the population. The poor white problem resulting from the increasing urbanisation after the First World War left a large component of the European minority in a poor state of health. Apart from this there was the poor performance record at the 1936 Olympic Games in Berlin where South Africa managed to win only one silver medal. It was clear that our sportsmen were very unfit and this was a major wake-up call. Something had to be done to improve the general physical fitness level of the population and to teach the rules of health and nutrition. During the Games a physical education conference was held in Berlin. Dr. O.L. Shearer of South Africa attended it and later submitted a memorandum, *Modern civilization and leisure*, to the South African Olympic Games Association. The chairman, A.V. Lindbergh, regarded it as the basis for a comprehensive national movement to develop physical education in South Africa. Shortly afterwards he discussed it with a cabinet minister in Cape Town and received favourable feedback. The minister subsequently requested him to submit to the cabinet a scheme addressing physical education on national level from primary school to university level. The cabinet welcomed the idea and the Olympic Association immediately appointed a sub-committee to develop such a scheme. Hofmeyr as Minister of Education sent this commission to Britain to investigate the situation regarding their physical education. This resulted in the *Report of the South African Olympic and British Empire Games Association on Physical & Health Education in the Union of South Africa* (August 1937). The report was compiled by Ira Emery (secretary of the Olympic Association) and Dr. Ernst Jokl (independent adviser to the Olympic Association). One of the proposals was that a national advisory council of physical and health education be formed, modelled on the Supreme Supervising Body for Physical and Health Education of Great Britain. It had to provide a comprehensive scheme whereby the South African government could make a concerted and systematic effort to raise the standard of health and physical fitness in the country through physical training.

Thus the National Advisory Council for Physical Education (NACPE) was established in April 1938. One of its primary tasks was to compile a uniform curriculum and system for physical education in South Africa. Part of this was the creation of propaganda for physical education in South Africa. It was one of the new council members, Dr. S.H. Pellissier (Director of Education in the Free State), who suggested that Bukh and his gymnasts be invited to South Africa. Bukh's visit therefore had to provide the necessary incentive (i.e. propaganda) to ensure the success of the Council's work on national level. As the Afrikaners were anti-British – and therefore pro-German – it was easy for Bonde to conclude that right-wing radicals in South African educational circles were behind the invitation to Niels Bukh. Bonde's statement that "the initiative behind the tour originated from the Afrikaner authorities" (Bonde, 2006: 227) is derived from Pellissier's suggestion. According to Bonde he was "undoubtedly a member of the *Broederbond*" (Bonde, 2001: 150), although he could not prove it. As a result of this Bukh and his team were invited to present his form of gymnastics across the entire country and not only in the "regions dominated" by the Afrikaners (Bonde, 2006: 227).

VERWYSINGS

- ANON. (1939a). Algemeen. *Liggaamsopvoeding*, 1(1): 56-59, April.
- ANON. (1939b). Algemeen: Einde van Niels Bukh se toer, *Liggaamsopvoeding*, 1(4): 40, November.
- ANON. (1941). Verrigtinge van die Nasionale Adviserende Raad vir Liggaamsopvoeding. *Liggaamsopvoeding*, 2(2):6-9, 34, Junie.
- ANON. (1948). An outline of Physical Education in South Africa. *Vigor*, 2(1): 6, December.
- ARCHER, R. & BOUILLON, A. (1982). *The South African game. Sport and racism*. London: Zed.
- BONDE, H. (2001). The White Man's body: Danish Gymnastics in South Africa, 1939. *South African Historical Journal*, 44: 150-151, May.
- BONDE, H. (2006). *Gymnastics and politics: Niels Bukh and male aesthetics*, Copenhagen: Museum Tusulanum Press.
- BOSHOF, A.L. (1981). Die geskiedenis van die Departement van Liggaamlike Opvoedkunde aan die Universiteit van Stellenbosch. Ongepubliseerde Magistertesis. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch.
- BROEKSMAN, A.H. (1939). Die Departement van Verdediging en Liggaamsopvoeding, *Liggaamsopvoeding*, 1(1):5, April.
- BURGER, DIE (1937a). Oefeninge vir volk soos in Brittanje, 6 Augustus.
- BURGER, DIE (1937b). 12 November.
- BURGER, DIE (1939a). Liggaamsoefening se uitwerking op vroue, 25 Augustus.
- BURGER, DIE (1939b). Skitterende vertonings deur Deense gimnaste, 26 Augustus.
- D'OLIVEIRA, J. (1978). *Vorster – die Mens*. Johannesburg: Perskor.
- FURLONG, P.J. (1991). *Between crown and swastika*. Johannesburg: Witwatersrand University Press.
- HARRISON, D. (1981). *The white tribe of Africa: South Africa in perspective*. London: BBC.
- IN MEMORIAM (1948). Wyle Mnr. J.H. Hofmyer. *Vigor*, 2(1): 5, Desember.
- JOKL, E. (1940). *Liggaamsoefeninge. Leerplan vir Suid-Afrikaanse skole*. Pretoria: J.L. van Schaik.
- JOKL, E. (1941). 'n Opmeting van liggaamlike geskiktheid in Suid-Afrika. *Liggaamsopvoeding*, 2(4): 8, November.
- JOKL, E. (1942). Die omgewingsbasis van liggaamlike geskiktheid/the environmental basis of physical fitness. *Liggaamsopvoeding*, 4(4): 9, November.

- JOKL, E. (1988). *South African reminiscences*. [Lexington, KY]: Ernst Jokl.
- KAAPSE ARGIEFBEWAAARPLEK (KAB) (1937). SRP 1/2/159, Union of South Africa. Report of the Union Department of Education for the calendar year 1937.
- KAAPSE ARGIEFBEWAAARPLEK (KAB) (1938). SRP 1/2/162, Union of South Africa. Report of the Union Department of Education for the calendar year 1938. Chapter Six: Physical Education.
- KAAPSE ARGIEFBEWAAARPLEK (KAB) (1939). SRP 1/2/165, Union of South Africa. Report of the Union Department of Education for the calendar year 1939. Chapter Six: Physical Education.
- KNUDSEN, K.A. (1939). Niels Bukh. *Liggaamsopvoeding*, 1(3): 25-34, September.
- KRÜGER, D.W. (1972). *Suid-Afrikaanse biografiese woordeboek, deel II*. Kaapstad: Tafelberg.
- NASIONALE ADVISERENDE RAAD VIR LIGGAAMLIKE OPVOEDING (NARLO) (1939a). Die Nasionale Skema vir Liggaamsopvoeding in Suid-Afrika. *Liggaamsopvoeding*, 1(2): 16-20, Junie.
- NASIONALE ADVISERENDE RAAD VIR LIGGAAMLIKE OPVOEDING (NARLO) (1939b). Die Nasionale Skema vir Liggaamsopvoeding in Suid-Afrika. *Liggaamsopvoeding*, 1(3): 8, 13, September.
- NASIONALE ADVISERENDE RAAD VIR LIGGAAMLIKE OPVOEDING (NARLO) (1940). Mnr. Niels Bukh oor liggaamsopvoeding. *Liggaamsopvoeding*, 2(1): 3-6, 49, April.
- NAURIGHT, J. (1997). *Sport, cultures and identities in South Africa*. Cape Town: David Philip.
- NEL, J.T. (1939). Oor vertonings. *Liggaamsopvoeding*, 1(4): 33-34, November.
- OBHOLZER, A. (1939). 'n Eie stelsel vir Suid-Afrika. *Liggaamsopvoeding*, 1(1): 9-14, April.
- PATTERSON, S. (1957). *The last trek. A study of the Boer people and the Afrikaner nation*. London: Routledge & Kegan Paul.
- POSTMA, J.W. (1977). *Inleiding tot die liggaamlike opvoedkunde*. Cape Town: A.A. Balkema.
- SOUTH AFRICAN OLYMPIC AND BRITISH EMPIRE GAMES ASSOCIATION (1936). Annual report for the year ended December 31.
- SOUTH AFRICAN OLYMPIC AND BRITISH EMPIRE GAMES ASSOCIATION (1937a). Minutes of the Annual General Meeting, February 23.
- SOUTH AFRICAN OLYMPIC AND BRITISH EMPIRE GAMES ASSOCIATION (1937b). Minutes of the meeting of August 13.
- SOUTH AFRICAN OLYMPIC AND BRITISH EMPIRE GAMES ASSOCIATION (1937c). *Report of the South African Olympic and British Empire Games Association on Physical & Health Education in the Union of South Africa*. [Johannesburg]: SAO&BEGA, August.
- THOMSON, M.N. (1949). A survey of physical education for girls and women in South Africa. *Vigor*, 3(1): 7, December.
- VAN DER MERWE, F.J.G. (1999). *Sportgeskiedenis. 'n Handleiding vir Suid-Afrikaanse studente*. Stellenbosch: FJG Publikasies.
- VAN DER MERWE, F.J.G. (2002). Rugby and Afrikaner nationalism during World War II. In K. Szikora; P. Nagy; S.J. Bandy; G. Pfister & T. Terret (Eds.). *Sport and Politics. Proceedings of 6th International ISHPES congress (385-389), Budapest, Hungary, 14-19 July 1999*. Budapest: Semmelweis University.
- VAN DER WALT, A.J.H.; WIID, J.A. & GEYER, A.L. ([1965]). *Geskiedenis van Suid-Afrika*. Kaapstad: Nasou.

Prof. Floris van der Merwe: Departement Sportwetenskap, Universiteit Stellenbosch, Privaatsak X1, Matieland 7602, Republiek van Suid-Afrika. Tel.: +27 (0)21 808 4915, Faks.: +27 (0)21 808 4817, E-pos: floris@sun.ac.za

(Vakredakteur: Dr. C. Venter)